

4ο Μέρος

ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

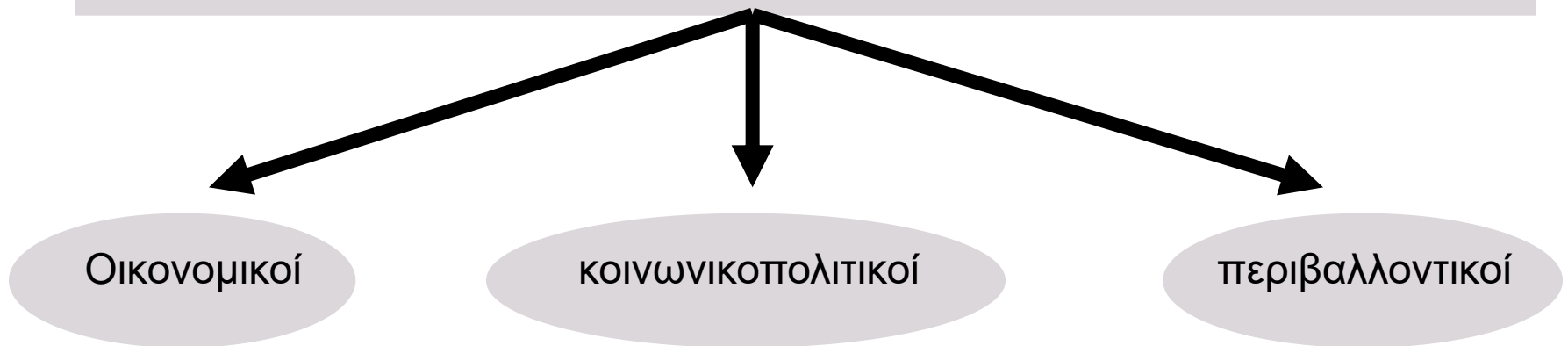
Ρόϊδω Μητούλα

Καθηγήτρια Τοπικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης - Αστικής Ανασυγκρότησης
ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Η ΑΝΑΓΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Οι περιφέρειες, ανάλογα με το βαθμό ανάπτυξής τους ή το βαθμό προβληματικότητάς τους, προκαλούν την εφαρμογή προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης με συγκεκριμένους ποιοτικούς και ποσοτικούς στόχους

Οι πιο σημαντικοί λόγοι, που δημιουργούν την ανάγκη αντιμετώπισης του περιφερειακού προβλήματος ταξινομούνται σε τρεις κατηγορίες:

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

A. Διόρθωση της ανεπάρκειας των δυνάμεων της αγοράς

Η υπόθεση ότι :

σε όσες περιοχές οι πόροι είναι σχετικά σπάνιοι,
αυξάνονται οι τιμές τους με συνέπεια να μειωθεί
η ζήτηση και να αυξηθεί η προσφορά
και αντίθετα

σε όσες περιοχές οι πόροι υποαπασχολούνται,
μειώνονται οι τιμές τους με αποτέλεσμα την
αύξηση της ζήτησης και τη μείωση της προσφοράς

δεν αποδίδει
την πραγματικότητα

Η παρέμβαση του κράτους είναι δικαιολογημένη

Δεν έχει μόνο διορθωτικούς σκοπούς, αλλά και δεοντολογικούς, που προκύπτουν από την **εφαρμογή κοινωνικών κριτηρίων** στις επιλογές των μέτρων επέμβασης του κράτους στην περιφερειακή οικονομία

Έχει όμως και σκοπούς **σύντμησης του χρόνου** που απαιτείται για να εξισορροπήσει η αγορά τις τιμές

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Β. Πλήρης απασχόληση των συντελεστών της παραγωγής ή πρόληψη της υποαπασχόλησής τους

- Η ύπαρξη αναξιοποίητων πόρων, έχει ως συνέπεια τη μείωση της ακαθάριστης εγχώριας παραγωγής, γι' αυτό και η επέμβαση τους κράτους, σε αυτήν την περίπτωση θεωρείται αυτονόητη.
- Ιδιαίτερη σημασία έχει η άσκηση πολιτικής για τη μείωση της ανεργίας και της υποαπασχόλησης του εργατικού δυναμικού των προβληματικών περιφερειών.
- Το πρόβλημα προσελκύει, συνήθως, το έντονο ενδιαφέρον του κράτους, όταν τα περιφερειακά ποσοστά ανεργίας υπερβούν σημαντικά τον εθνικό μέσο όρο.
- Τότε ενεργοποιείται η μετανάστευση προς τις κεντρικές περιοχές.
- Όμως κοινωνικοί και ψυχολογικοί δεσμοί με την περιφέρεια συγκρατούν τη μετακίνηση.
- Ευκολότερα συνήθως μεταναστεύουν οι πιο ειδικευμένοι και ικανοί

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

- Η εκμετάλλευση του συντελεστή της παραγωγής εδάφους και γενικότερα η αξιοποίηση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος δεν είναι πλήρης σε πολλές περιφέρειες. Αυτό είναι συνήθως το αρνητικό πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα που προκαλείται από την υπερβολική μετανάστευση του εργατικού δυναμικού ή από την έλλειψη κεφαλαίων για επενδύσεις και βελτιώσεις στο χώρο.
- Στις προβληματικές περιφέρειες είναι δυνατό να υποαπασχολείται κοινωνικό κεφάλαιο, υπό μορφή σχολείων, αρδευτικών φραγμάτων, δρόμων και άλλων έργων υποδομής. Αυτό συμβαίνει όταν μειώνεται ο πληθυσμός της περιφέρειας ή γίνονται λάθη στον προγραμματισμό των έργων και στις προβλέψεις για τη χρησιμοποίησή τους

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Γ. Οικονομική μεγέθυνση των πόρων και ανακατανομή τους

- Βασική αποστολή του παρεμβατικού κράτους είναι η συνεχής ανακατανομή των πόρων και η μεταβολή στη διάρθρωση της οικονομίας των περιφερειών που προκαλείται από αυτή
- Η πολιτική της ενίσχυσης των προβληματικών περιφερειών έχει και ως στόχο τη διεύρυνση της ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών που παράγονται στις κεντρικές περιφέρειες. Πρόκειται δηλαδή για ένα ακόμη πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Δ. Πρόληψη πληθωριστικών πιέσεων

Η σχέση που υπάρχει μεταξύ των περιφερειακών ανισορροπιών και της διακύμανσης των τιμών του πληθωρισμού οφείλεται σε τρεις παράγοντες:

- 1) Τα γενικά μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής επηρεάζουν ανοδικά τα ποσοστά ανεργίας σε ολόκληρη τη χώρα, αλλά περισσότερο στις προβληματικές περιφέρειες, όπου η παραγωγικότητα είναι χαμηλή.
- 2) Η εξωτερική ζήτηση προϊόντων που παράγονται από δυναμικούς κλάδους των κεντρικών περιφερειών προκαλεί πληθωριστικές πιέσεις που διαχέονται και στις καθυστερημένες περιφέρειες
- 3) Η τάση μίμησης του καταναλωτικού προτύπου της πρωτεύουσας και των δυναμικών περιφερειών από τον πληθυσμό των προβληματικών περιφερειών προκαλεί πληθωριστικές πιέσεις και αυξάνει την κοινωνική δυσάρεσκεια, που υποχωρεί μόνο με αύξηση της αμοιβής εργασίας

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Όσο μεγαλύτερες είναι οι περιφερειακές ανισότητες σε μία χώρα, τόσο μεγαλύτερη είναι η ροπή προς αυξημένα ποσοστά πληθωρισμού

Κύριος στόχος της περιφερειακής πολιτικής πρέπει να είναι η εφαρμογή δέσμης εξειδικευμένων μέτρων για τις καθυστερημένες περιφέρειες, που να επιδρούν άμεσα ή έμμεσα στη μείωση των επιπτώσεων του πληθωρισμού

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Ε. Χωροθέτηση των επιχειρήσεων

- Ο άριστος τόπος εγκατάστασης μιας επιχείρησης από τη μικροοικονομική άποψη, μπορεί να μη συγκεντρώνει τα πλεονεκτήματα εκείνα που να τον καθιστούν άριστο και από την κοινωνική και μακροοικονομική άποψη.
- Έτσι, οι τοποθεσίες που έχουν πρόσθετα πλεονεκτήματα από εξωτερικές οικονομίες, συγκεντρώνουν την προτίμηση των επιχειρηματιών.

Η επεμβατική πολιτική στη χωροθέτηση των επιχειρήσεων προσπαθεί να συμβιβάσει το κοινωνικά επιθυμητό με τις ανάγκες των επιχειρήσεων, ασκώντας έλεγχο στην κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων, με μέτρα απαγόρευσης ή κίνητρα ενθάρρυνσης που μειώνουν το ιδιωτικό κόστος

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

ΣΤ. Το κόστος συμφόρησης των αστικών κέντρων

Η χωροθέτηση των οικονομικών δραστηριοτήτων και η γεωγραφική κατανομή του πληθυσμού, αποτελούν μέσα της περιφερειακής πολιτικής, που η ενεργοποίησή τους μπορεί να προλάβει ή να μειώσει τη συμφόρηση ή τον κορεσμό στα αστικά κέντρα

Η υπερβολική συγκέντρωση βιομηχανικών και εμπορικών δραστηριοτήτων και η επέκταση του οικιστικού ιστού των μεγάλων αστικών συγκροτημάτων είναι μία από τις αρνητικές συνέπειες της περιφερειακής ανισορροπίας

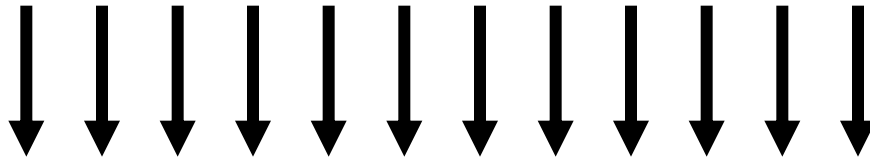
Έτσι, δημιουργείται το **κόστος συμφόρησης**, που η τιμή του εξαρτάται από τον αριθμό των κατοίκων

Στην αρχή, το κοινωνικό κόστος κατά κεφαλή μειώνεται, όσο αυξάνει το μέγεθος της πόλης

Όταν όμως ξεπεράσει ένα ορισμένο επίπεδο, τότε αρχίζει να αυξάνεται σταδιακά.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Απαιτείται η άσκηση περιφερειακής πολιτικής θα δημιουργεί τις προϋποθέσεις αρμονικών σχέσεων ανάμεσα στα άριστα μεγέθη των πόλεων και των μεγεθών ισορροπίας

Η πολιτική αυτή πρέπει να περιλαμβάνει μέτρα μείωσης της πίεσης στα συμφορημένα κέντρα και επιλεκτικής μόνο ενίσχυσης της μετακίνησης του πληθυσμού προς αυτά (π.χ. δημιουργία «πόλεων ισορροπίας», ενίσχυση μικρών πόλεων, ίδρυση «δορυφόρων» πόλεων κ.ά.)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Ζ. Ενίσχυση της συνοχής των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί βασικό αντικειμενικό σκοπό της Κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής, γιατί έτσι ενισχύεται η οικονομική και κοινωνική συνοχή μεταξύ των περιφερειών και αυξάνεται η οικονομική ευημερία

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Α. Περιφερειακή Ανεργία

Η κοινωνική σπουδαιότητα της μείωσης της ανεργίας ήταν η κυριότερη δύναμη που προώθησε και καθιέρωσε της Περιφερειακής Οικονομική Πολιτική, κυρίως μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Το πρώτο κριτήριο που χρησιμοποιήθηκε ήταν οι δείκτες της περιφερειακής ανεργίας ως πιο αντιπροσωπευτικοί στην προσπάθεια εντοπισμού των περιφερειακών ανισοτήτων.

Αργότερα χρησιμοποιήθηκαν και άλλα κριτήρια για το χαρακτηρισμό των προβληματικών περιφερειών, όπως π.χ. η διαρθρωτική οπισθοδρόμηση της οικονομίας μιας περιφέρειας.

Η περιφερειακή ανεργία προέρχεται από τη μειωμένη ζήτηση εργασίας σε εθνικό επίπεδο και τη μειωμένη ζήτηση ορισμένων ειδικοτήτων ή ανειδίκευτων εργατών, καθώς και από τις σοβαρές επιπτώσεις της ύφεσης ή τις διαρθρωτικές διαταραχές της οικονομίας ορισμένων περιφερειών.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Β. Δίκαιη διανομή του εισοδήματος

Από κοινωνική άποψη, η έμφαση που δίνεται στη διαδικασία δίκαιης διανομής του εισοδήματος, είναι στο κριτήριο της χωροταξικής ισότητας ή δικαιοσύνης

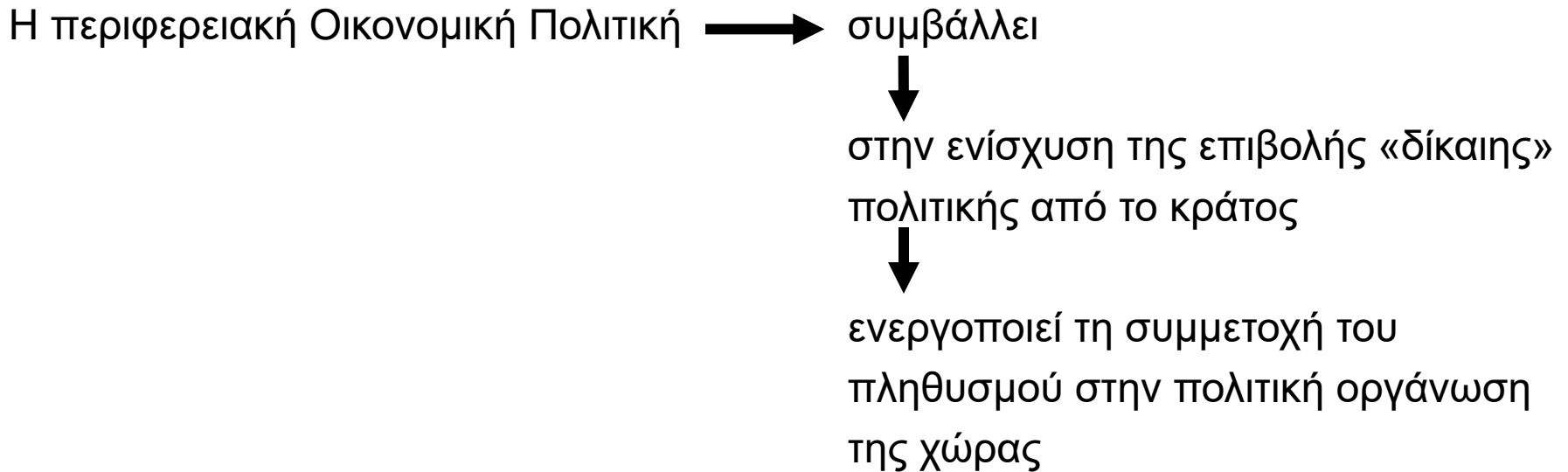
B. Ενίσχυση των κοινωνικών και πολιτιστικών περιφερειακών προτύπων

Η ιδιαίτερη «πολιτιστική φυσιογνωμία» της κάθε περιφέρειας πρέπει να αποτελεί αντικείμενο της περιφερειακής πολιτικής για να ενισχύεται η διατήρησή της.

Ιδιαίτερα, όταν τα «κοινωνικά πρότυπα της πρωτεύουσας» (βλέπε Ελλάδα) που προβάλλονται σχεδόν αποκλειστικά από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, συμβάλουν στη σταδιακή ισοπέδωση και στην καθίζηση της τάσης για πρωτότυπη πολιτιστική δημιουργία

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Β. Πολιτική οργάνωση και ενεργοποίηση της συμμετοχής του πληθυσμού

Η συνειδητοποίηση της καθυστέρησης → είναι ισχυρό κίνητρο για μαζικές κινητοποιήσεις και άμεση συμμετοχή στις διαδικασίες άσκησης επιρροής και πολιτικής οργάνωσης

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

A. Προστασία και απορρύπανση του περιβάλλοντος

Η προστασία του περιβάλλοντος για όλες τις περιφέρειες της χώρας αποτελεί βασική ευθύνη του κράτους, που εκδηλώνεται με την περιφερειακή και περιβαλλοντική πολιτική του.

Αντιμετωπίζονται προβλήματα όπως:

- πληθυσμιακές συγκεντρώσεις
- αυξανόμενη συμφόρηση
- ύδρευση
- αποχέτευση
- ρύπανση της ατμόσφαιρας
- ρύπανση των νερών
- ηχορύπανση
- κυκλοφοριακός φόρτος κ.ά.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

A. Βιώσιμη (αιιφόρος) ανάπτυξη

Η επίτευξη του αντικειμενικού σκοπού της κοινωνικής ευημερίας επιβάλλει το σχεδιασμό της κατάλληλης πολιτικής διαχείρισης του περιβάλλοντος, ώστε να μπορεί και αυτό να συμβάλλει στη βιώσιμη (αιιφόρο) οικονομική ανάπτυξη στο χώρο